

DE VROUWENRECHTEN HERAUT

Bijlage bij VROUWENBELANGEN Jaargang 73/nummer 4/december 2008

J. Braakensiek van Nachtwacht

DE AANLEIDING:

Vrouwenrechten in de schijnwerpers in het Vredespaleis te Den Haag

Het Bestuur van de International Alliance of Women (IAW) heeft Nederland gekozen voor zijn vergadering in 2008, een eeuw na het 2e Congres van de toenmalige Wereldbond voor Vrouwenkiesrecht in Amsterdam. De Vereniging voor Vrouwenkiesrecht (nu Vrouwenbelangen) onder voorzitterschap van Aletta Jacobs was toen gastvrouw. De International Alliance of Women (IAW), zoals de koepel van 50 onafhankelijke organisaties voor vrouwenrechten nu heet, vergadert elk jaar, telkens in een ander land.

De Nederlandse Vereniging voor Vrouwenbelangen, Vrouwenarbeid en Gelijk Staatsburgerschap organiseerde een symposium over mensenrechteneducatie, met de nadruk op vrouwenrechten. Op het IAW-Congres in New Delhi vorig jaar bleek dat een aantal lidorganisaties actief waren in voorlichting over vrouwenrechten/mensenrechten. Dit jaar vierden we 60 jaar Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Een verband met Aletta Jacobs was er al snel: op de recente erelijst van Amnesty International van 25 Nederlanders, die in eigen land en ver daarbuiten een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan de mensenrechten, staat zij op de tweede plaats. Vrouwenbelangen nodigde de lidorganisaties uit voor een bijdrage over hun werk, daarnaast een vertegenwoordiger van het Internationale Rode Kruis, omdat dit zich net als de IAW-leden overal ter wereld bezig houdt met mensenrechten.

Om de zelfwerkzaamheid van vrouwen te stimuleren vroegen we prof. Flinterman en prof. Oomen om hun ervaringen met wat vrouwenorganisaties zelf kunnen doen ter promotie van vrouwenrechten/mensenrechten. Aletta zou tevreden zijn.

Alle bijdragen tijdens het Symposium Mensenrechteneducatie op 7 oktober 2008 zijn samengevat in deze krant.

Lyda Versteegen, voorzitter Vrouwenbelangen

Leren van voorbeelden uit onze traditie

De voorzitter van de IAW **Rosy Weiss** uit Oostenrijk citeerde tot slot uit de Beginselverklaring van de Wereldbond voor .Vrouwenkiesrecht uit 1902/04:

'1. Dat mannen en vrouwen geboren zijn als gelijkelijk vrije en onafhankelijke leden van de mensheid; gelijkelijk bedeed met

talenten en intelligentie, en gelijkelijk gerechtigd tot de vrije uitoefening van hun individuele rechten en vrijheid.

2. Dat de natuurlijke verhouding van de seksen er een is van onderlinge afhankelijkheid en samenwerking, en dat de onderdrukking van rechten van de een onvermijdelijk leidt tot schade voor de ander, en voor de hele soort.

7. Dat kiesrecht het enige wettige en duurzame middel is voor het verdedigen van de rechten op 'leven, vrijheid en het nastreven van geluk', onvervreemdbaar verklaard in de Amerikaanse Verklaring van Onafhankelijkheid en als zodanig geaccepteerd door alle beschaafde landen: daarom moeten vrouwen bekleed worden met alle rechten en privileges van kiezers in een vertegenwoordigend regeringsstelsel.' Deze verklaring is een voorloper van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, in 1948 aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, na onvermoeibaar ijveren door Eleanor Roosevelt. Met het tijdens dit Symposium Mensenrechteneducatie gepresenteerde en besprokene doen de hedendaagse IAW en Vrouwenbelangen recht aan het werk van Aletta Jacobs: promotie van vrouwenrechten en mensenrechten.

Mensenrechten en islam

Helaas is de digitale bijdrage van Dr. Horeya Megahed uit Egypte over mensenrechten en islam niet ontvangen en daarmee niet verwerkt in dit verslag. WUML, Women Living Under Muslim Laws is een internationaal netwerk dat informatie en ondersteuning biedt aan vrouwen die wonen in landen waar moslimwetten of moslimtradities heersen.

70 landen zijn aangesloten bij dit netwerk en de website is in vele talen beschikbaar. Egypte is een van de landen die in verschillende reflecties in de publicatie The circle of empowerment wordt beschreven.

Website <http://www.wluml.org/english>

Vrede en Veiligheid

Het Symposium werd mooi geopend door Mr. Martine van Loon-Labouchere, Grootmeesteres van Koningin Beatrix, die haar belangstelling voor het symposium liet uitspreken.

Honderd jaar geleden verwachtten de vrouwen die de IAW stichtten, dat gelijke participatie in politiek en openbaar bestuur deze rechtvaardiger en vredelievender zou maken. Het Vredespaleis is het symbool van het ideaal van wereldvrede en van het geloof dat woorden krachtige wapens zijn.

Het streven is er op gericht dat vrouwen deel moeten nemen aan het voorkomen en beëindigen van conflicten, zoals verwoord in Resolutie 1325 over Vrede en Veiligheid van de VN Veiligheidsraad. In Nederland bestaat een Nationaal Actieplan 2008-2011 voor de implementatie van deze resolutie.

De Verklaring van de Rechten van de Mens vormde de grondslag voor de juridisch bindende mensenrechtenverdragen, inclusief het Vrouwenverdrag (CEDAW). Pas in 1993 werden vrouwenrechten officieel erkend als mensenrechten. De werkzaamheden van de IAW tonen haar verantwoordelijkheid voor en solidariteit met vrouwen die alleen plichten en geen rechten hebben.

Tip: Kracht en inspiratie van elkaar en van de samenwerking krijgen.

Microkrediet en Onderwijs

Rakesh Dhawan, de penningmeester van de IAW, sprak de lezing uit van de zieke Dr. Manorama Bawa over initiatieven van de All India Women's Conference (AIWC).

De AIWC is in 1926 opgericht en maakt deel uit van de bevrijdingsgeschiedenis van koloniale overheersing in India. Op dit moment is de AIWC een netwerk van meer dan een miljoen vrouwen in 500 aangesloten afdelingen en is daarmee de grootste organisatie van vrouwelijke vrijwilligers in India. De organisatie nam in

1995 deel aan de vierde Wereldvrouwenconferentie in Beijing waaraan 30.000 vrouwen uit de hele wereld deelnamen. De geweldige inspiratie en goede samenwerking tijdens dit prachtige event leidde tot het 'Platform for Action' en legde de nadruk op het versterken van mensenrechten voor vrouwen door educatie.

Innerlijke kracht

AIWC helpt vrouwen om haar innerlijke kracht te herkennen, deze te eren en de cirkel compleet te maken door zichzelf te respecteren, zich bewust te worden van het belang van mensenrechten en de eigen mogelijkheden beter te begrijpen. Mensenrechten-educatie is interactief en participatief. Vrouwen leren vaardigheden om houding en gedrag succesvol te veranderen.

Een inspirerend initiatief van de AIWC op het sociaal-economische terrein is het microkrediet programma door zelfhulpgroepen. Dit programma is gericht op het bestrijden van armoede op het platteland. Vrouwen-groepen bevorderen samen het sparen onder vrouwen, managen microkredieten en stimuleren kleinschalige bedrijvigheid. Op dit moment zijn er binnen de AIWC 5.000 van

dergelijke zelfhulpgroepen. Binnen de training voor deze groepen is een van de thema's empowerment door informatie en bewustwording van rechten voor vrouwen. Laaggeletterd is 48% van de vrouwen en 25% van de mannen in India.

Dit maakt onderwijs tot een hoge prioriteit. De laatste tijd leren vrouwen op het platteland lezen en schrijven door gebruik te maken van de computer en tevens meer informatie te vinden op het internet bij voorbeeld over vrouwenrechten.

Tip: Presenteer succesvolle levensverhalen waarin gebruik is gemaakt van persoonlijke empowerment, rechten voor vrouwen en vrouwelijk leiderschap om een maatschappelijk doel als bevrijding van huiselijk geweld te realiseren.

Democratie & Europa

Dr. Joanna Manganara's stelling is dat vrouwen niet in dezelfde mate profiteren van mensenrechten als mannen.

Dit betekent volgens de vertegenwoordiger van de Griekse Liga voor Vrouwenrechten dat we in een onvoltooide democratie leven.

Gelijkheid betekent immers niet alleen meer gelijkheid voor de wet, maar nu ook gelijkheid van kansen. Quota blijken in verschillende landen positief voor het bereiken van effectieve participatie van vrouwen in besluitvormende organen. Het proces van empowerment van vrouwen door educatie houdt meer in dan alleen bewustzijn van rechten. Het betekent ook het afbreken van de machtige sexe stereotypering en vooroordelen die vrouwen

ervan weerhouden hun rechten op te eisen. Daarvoor zijn uitgekend beleid, programma's en speciale maatregelen nodig. Juist vrouwen moeten leren beseffen hoe groot hun invloed is op de opvoeding van hun dochters.

Zij kunnen bij de van generatie op generatie met de papelel doorgegeven onderwerping aan discriminatie het glazen plafond doorbreken. Vrouwen zijn nu zowel motor voor verandering als zand in de motor die de beweging tegen houden. Een aantal inspirerende door de Europese Unie uitgewerkte voorstellen voor mentaliteitsverandering:

Ontwikkel trainingsprogramma's voor in de media en in het onderwijs werkzame professionals over het belang van het niet stereotype portretten van vrouwen en meisjes en mannen en jongens; Stimuleer en ondersteun mannen en jongens die actief deelnemen in

het voorkomen van geweld tegen vrouwen en meisjes. Vergroot het bewustzijn en de verantwoordelijkheid van mannen en jongens in het beëindigen van de geweldspiraal.

Tip: Doe onderzoek naar en waardeer initiatieven die mannen en jongens hebben betrokken bij het bevorderen van sexegelijkheid, en verspreid deze goede voorbeelden ruim.

Leer migrantenvrouwen tips & tricks

Drs. Gerda Nijssen, directeur van Dona Daria vertelde over achtergrond en activiteiten van dit Centrum voor Vrouwen en Emancipatie in Rotterdam.

Van de 600.000 inwoners heeft ongeveer 60% een achtergrond als migrant. Haar stelling is dat migranten geen probleem zijn. Ze zijn uitgenodigd en brengen hun kwaliteiten, arbeidskracht en diverse culturen mee. Hét probleem is de lage sociaal-economische positie, het gebrek aan educatie en een grote afstand tot de arbeidsmarkt. 97.000 (16%) inwoners van Rotterdam zijn laaggeletterd. Het fundamentele

mensenrecht is het recht op toegang tot educatie. Zonder educatie hapert het emancipatieproces. Het doel van Dona Daria is vrouwen met weinig educatieopleiding stimuleren om zich te ontwikkelen, keuzes te maken voor een betere toekomst en actieve burgers te worden. Dona Daria stimuleert migrantenvrouwen om Nederlands te leren en om een actieve rol te spelen in de schoolloopbaan van hun kinderen. Het motto van de non-formele educatie van Dona Daria is: tips & tricks. De vrouwen krijgen onderwijs van mensen die zich bewust zijn van de betekenis van migratiegeschiedenis, die vaak de eigen taal van de vrouwen gebruiken en die verschillende methoden gebruiken om vrouwen te stimuleren van elkaar te leren. Met haar activiteiten bereikt

Dona Daria 5.500 vrouwen per jaar op bijna 100 verschillende locaties die vlakbij de plek liggen, waar de vrouwen leven. Ze hebben cursussen over seksualiteit, de combinatie van zorg en arbeid, huiselijk geweld, interculturele communicatie, opvoedingsondersteuning en sociale vaardigheden. En ze ontwikkelen in toenemende mate programma's voor mannen door hen te 'verleiden'. Dona Daria verwacht geen wonderen van het emancipatieproces dat een belangrijke voorwaarde is voor succesvolle integratie en maatschappelijke participatie.

Tip: Ga stap voor stap en leer elke dag bij hoe vrouwen en mannen gesteund kunnen worden in hun emancipatieprocesses.

CEDAW informatie kit

Lene Pind MA, secretaris-generaal van de IAW, geeft duidelijk aan wat en hoe de Danish Women's Society heeft bijgedragen aan het bekender maken van CEDAW, het VN-Vrouwenverdrag met de lange titel UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women. Denemarken keurde het Vrouwenverdrag goed in 1983. De Danish Women's Society organiseerde in 1991 een eerste internationale conferentie om de ervaringen met het Vrouwenverdrag te delen en nieuwe strategieën te ontwikkelen om de rechten te bereiken die CEDAW alle vrouwen garandeert. Ze realiseerden zich dat heel veel vrouwen dit Vrouwenverdrag niet kenden. Vandaar dat ze een informatie kit in het Deens maakten met o.a. artikelen uit het Vrouwenverdrag over belangrijke thema's als politiek, arbeidsmarkt, gezondheid, geweld en recht, cijfers over vrouwen, ideeën hoe het verdrag te gebruiken, case studies en tips voor verder lezen en werken. In 1996 herhaalde ze deze campagne. Ze organiseerden een netwerk van mensen en organisaties die over de verschillende Vrouwenverdrag thema's konden spreken tijdens debatten of seminars, studiekringen konden begeleiden of informatie via verschillende media verder konden verspreiden.

En ze ondersteunden de verschillende afdelingen van de Danish Women's Society financieel en organisatorisch met de bijeenkomsten. De verschillende stappen tijdens een workshop: ervaringen delen, strategieën aanpassen, de informatie kit actualiseren en het gebruik ervan actief stimuleren, zijn sindsdien verschillende keren herhaald. De deelnemers aan deze bijeenkomsten waren IAW-leden, vrouwenorganisaties uit andere landen, deelnemers aan de VN-

Wereldvrouwenconferentie '95 in Beijing, NGO's die werken op het terrein van mensenrechten, docenten Deens als tweede taal voor migrantenvrouwen, en rechters. Elkaar informeren over wat er is gedaan, is een beproefde methode om de mogelijkheden van het Vrouwenverdrag op allerlei terreinen bekender te maken.

Lene Pind, Gerda Nijssen

Tip Maak een Nederlandstalige op het bewezen goede Deense voorbeeld gebaseerde informatie-kit over CEDAW.

Vrouwenrechten tijdens gewapende conflicten

Mr. Rogier Bartels adviseur Internationaal humanitair recht bij het Rode Kruis vertelde over de gevolgen van gewapende conflicten voor vrouwen, jongens en meisjes. Tijdens de Tweede Wereldoorlog waren 50% van de slachtoffers burgers. Nu gaan gewapende conflicten veelal om binnenlandse conflicten, over de controle op middelen, gebieden en mensen. Het percentage burgerslachtoffers kan daarbij oplopen tot 90% van het totaal aantal doden tijdens gewapende conflicten.

De algemene bescherming van vrouwen als burgers ligt vast in internationaal humanitair recht (IHR), de Geneva Conventions uit 1949. Van de bijna 500 artikelen gaan er ongeveer 60 speciaal over vrouwen als strijders en burgers. Onderscheid tussen hen die wel of geen bescherming behoeven is noodzakelijk om het IHR te laten werken. Het is niet bedoeld als discriminatie. Deze 60 artikelen geven vrouwen een bijzondere positie met als doel om hen meer bescherming te bieden. Vrouwen zijn als burger steeds vaker doelwit en slachtoffer van seksueel geweld tijdens gewapende conflicten. Dit komt niet door een leemte in de wet, maar uit het onvoldoende respecteren van dit recht.

De erkenning van verkrachting van vrouwen en meisjes als oorlogsmisdaad (of zelfs genocide) door het Internationaal Gerechtshof voor Ruanda en het tribunaal voor voormalig Joegoslavië was een grote stap voorwaarts. Het neemt niet weg dat vrouwen niet alleen slachtoffer zijn in gewapende conflicten, vrouwen spelen, gewild of ongewild, steeds vaker een actieve rol bij vijandelijkheden. Ze dragen een uniform, ze ruimen resten van wapentuig op, ze staan in de rij voor voedsel en ze zijn actief na afloop van een conflict: bij het sluiten van vrede en maatschappelijke wederopbouw.

Het Rode Kruis ziet zichzelf als een 'guardian' van humanitair recht. Dit betekent dat het de kennis over dit recht actief verspreidt aan een breder publiek. In Nederland doceren ze dit aan soldaten in het leger en aan doelgroepen als politici, journalisten en studenten. Doceren is essentieel om de werking en de bescherming van dit recht te waarborgen.

Tip Scholen moeten in navolging van Groot-Brittannië de principes en de regels van het internationaal humanitair recht opnemen in hun lesprogramma's.

CEDAW

Internet is als wereldwijd omvattend netwerk een mooi instrument in de strijd voor mensenrechten en vrouwenrechten. Enkele relevante websites:

Websites – Nederlands

- 1325 (2000) VN Veiligheidsresolutie over Vrouwen, Vrede en Veiligheid zoeken naar 1325: www.minbuza.nl
- Dona Daria, Centrum voor Vrouwen en Emancipatie: www.donadaria.nl
- Het Netwerk VN Vrouwenverdrag bereidt zich voor op de schaduwrapportage over de 5e regeringsrapportage. In een voorlopige reactie op de brief van 17 november 2008 aan de Tweede Kamer, wijst het Netwerk op een onvolledigheid in de rapportage, omdat de regering onvoldoende ingaat op vragen zoals de juridische status van het Verdrag in Nederland en de opstelling van de Nederlandse overheid in diverse rechtszaken: www.vrouwenverdrag.nl/vv/actueel/
- Platform Mensenrechteneducatie: www.mensenrechteneducatie.nl/
- Vrouwenbelangen: www.vrouwenbelangen.nl/internationaal

Websites – Engelstalig

- International Alliance of Women: www.womenalliance.org
- All India's Women's Conference: www.aiwc.org
- CEDAW Convention, Committee, Reporting: www.un.org.womenwatch/daw/cedaw
- UNIFEM UN Development Fund For Women incl. case studies: www.unifem.org
- International Women's Right Action Watch (IWRAP) in Kuala Lumpur Maleisië helpt NGO's bij het samenstellen van Schaduw-rapportages: www.iwraw-ap.org
- Internationale Rode Kruiscomité (ICRC): www.icrc.org/eng/women
- Center for Women's Global Leadership: <http://www.cwgl.rutgers.edu/16days/kit08/kit.html>

CEDAW Schaduwrapportage

Prof. Mr. Cees Flinterman is het Nederlandse lid van het CEDAW Committee dat de vierjaarlijkse Rapportages aan de VN van de landen analyseert, bespreekt en commentarieert.

CEDAW is nu goedgekeurd door 186 landen. Het is het belangrijkste mensenrechtenverdrag voor vrouwen ooit. Uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen gaat over directe en indirecte vormen van discriminatie. CEDAW heeft impact op de posities van vrouwen in het recht, op de arbeidsmarkt, tijdens migratie, bij mensenhandel, in de politiek en bij het wegnemen van culturele stereotypen. De VS is een van de weinige geïndustrialiseerde landen die het Vrouwenverdrag nog niet hebben geratificeerd. Een to do met vele prioritaire stippen voor president elect Barack Obama?

CEDAW verplicht landen tot het doen van omvangrijk onderzoek naar vrouwen, en hun omstandigheden en rechten. Cees Flinterman geeft duidelijk en helder de meerwaarde aan van het voorbereiden en samenstellen van een Schaduwrapportage door NGO's. Landen presenteren vaak een te rooskleurig beeld van het beleid en NGO's eerder een te somber beeld van de praktijk. De 'tone of voice' van de gewisselde argumenten speelt een belangrijke rol. Beide rapportages en mondelinge toelichtingen maken het de leden van het CEDAW Committee mogelijk om goed hun werk te doen.

De samenwerking en het debat tussen de Rapportage van het land en de Schaduwrapportage van de NGO's is een belangrijk instrument voor de vooruitgang in de positie en het recht van vrouwen! Duidelijk is ook dat de informatie en kennis over de inhoud en de bescherming die CEDAW vrouwen biedt, onvoldoende is. Vrouwen moeten beter de betekenis van hun eigen rechten leren kennen, en deze verwezenlijken en verdedigen.

Tip: Lees de eerste samenhangende publicatie met diverse essays en reflecties over de ins en outs van 25 jaar CEDAW Committee met als titel 'The circle of empowerment'. Dit boek is samengesteld door Hanna Beate Schöpp-Schilling en Cees Flinterman in 2007. Het is uitgegeven door The Feminist Press at CUNY ISBN 978-1-55861-563-2

Colofon

Uitgave van de Nederlandse Vereniging voor Vrouwenbelangen, Vrouwenarbeid en Gelijk Staatsburgerschap, Benoordenhoutseweg 23 2596 BA Den Haag. www.vrouwenbelangen.nl, vrouwenbelangen@live.nl, tel: 06 18 08 16 52.

Thuis en in de klas beginnen

Prof. Mr. Barbara Oomen is voorzitter van het Nationale Platform voor Mensenrechteneducatie. Zij hield een warm en praktisch pleidooi voor mensenrechten in het onderwijs, speciaal over educatie van kinderrechten en vrouwenrechten.

In de preambule van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens verklaren Staten ernaar te streven in "onderwijs en opvoeding de eerbied voor deze rechten en vrijheden te bevorderen". Het onderwijsveld zoekt naar een adequate invulling van "actief burgerschap". Het Nederlands burgerschapsonderwijs gaat momenteel sterk over sociale vaardigheden en gemeenschapszin, maar zou baat hebben bij meer aansluiting bij de inhoud, inzichten en materialen van het mensenrechten- en kinderrechtenonderwijs. Burgerschap gaat dan veel sterker om fundamentele rechten en de verantwoordelijkheden die daarbij horen binnen een democratisch bestel. Om dit te bevorderen zouden het actieplan mensenrechteneducatie en het mensenrechteninstituut speciale aandacht aan het onderwijs moeten besteden.

Door de aanwezigen zich in groepjes te laten splitsen op grond van hun mening over een onderwerp maakte ze aanschouwelijk hoe aardig mensenrechteneducatie te brengen valt.

Voorbeelden voor scholen, maar naar believen aan te passen zijn er te over: Een paar weken de krant bijhouden en zelf actie ondernemen tegen wat gevoeld wordt als de grootste onrechtvaardigheid. Een rollenspel over vluchtelingen, of een nieuwe moskee in de buurt. Het uitbeelden van de rechten uit het Kinderrechtenverdrag, en een gesprek over welk recht kinderen zelf het belangrijkste vinden. Een debat over de verhouding tussen de vrijheid van meningsuiting en de godsdienstvrijheid. En aangeven waar hun leven niet alleen medelijden, maar ook bewondering wekt. Een rollenspel waarbij groepen op basis van schoenmaat ingedeeld worden en de minderheid ook minder privileges krijgt.

Tip: Laat je bij het spelende en al doende leren inspireren door Confucius: 'Ik hoor en ik vergeet. Ik zie en ik onthoud. Ik doe en ik begrijp.'

Redactie Vrouwenrechten Heraut en organisatie Symposium: drs. Arina Angerman en mr. Lyda Versteegen Foto's: Cock Kerling-Simons en Alison Brown Ontwerp/opmaak: Quavorm, Maarssen Met dank aan Stichting MAOC Gravin van Bylandt.